

Paikallistelevision henki pihisee, ainakin vielä

Television digitalisoitumisen yhteydessä ei ole juurikaan keskusteltu siitä, mitä paikalliselle televisiotoiminnalle alan myllerryksessä tapahtuu. Tällä hetkellä alueelliset digitelevisiot toimivat vasta muutamilla alueilla Suomessa. Liikenne- ja viestintäministeriö tarjosi haettavaksi alueellisia digitv-lupia viimeksi vuosi sitten kahdeksalle alueelle, muun muassa pääkaupunkiseudulle ja Tampereelle. Yhtään lupaa ei kuitenkaan voitu myöntää. Ministeriön mukaan osa hakijoista ei olisi tarjonnut alueellista ohjelmaa lainkaan ja muilla ei muuten katsottu olevan edellytyksiä toimiluvan mukaiseen toimintaan.

Samaan aikaan hallitus etsii keinoja, joilla digitaalinen televisio voisi edistää kansalaisten, järjestöjen ja hallinnon vuorovaikutusta. Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma ja ArviD-ohjelma julkaisivat keväällä 2005 selvityksen (Tarkka ym. 2005), jossa painotettiin kansalaisten osallistumisen tärkeyttä päätöksentekoon ja suunnitteluun juuri digitaalisen television avulla. Selvitys korosti myös niin sanottua toiminnallista osallisuutta eli kansalaisten vertaisviestinnän sekä oman sisällöntuotannon merkitystä. Digitaalisen television vahvuuksiksi nähtiin muun muassa alueellinen jakelu sekä uudet kanavakonseptit, jotka mahdollistavat myös pienten kohderyhmien tavoittamisen.

Tilanne on pulmallinen. Yhtäältä edellä mainittu selvitys osoittaa, että digitaaliseen televisioon kohdistetaan suuria odotuksia muun muassa alueellisen ohjelmatoinnin, kansalaisosallistumisen ja alueellisen demokratian suunnilta. Toisaalta lupiin kohdistunut laimea kiinnostus osoittaa, että alan yrityksissä ei alueellisen tv-toiminnan kannattavuuteen juuri uskota. Viimeisessä haussa mukana olikin Turnerin ja Disneyn kaltaisia suuryrityksiä, joiden tarkoituksena lienee ollut löytää uusia jakeluteitä tuotteilleen, ei niinkään alueellinen ohjelmatointi.

Paikallisteleviotoiminnasta on melko vähän tuoretta tutkimustietoa. Tätä aukkoa paikkaamaan Tekes-rahoitteinen LähiTV-projekti toteutti selvityksen paikallisesta televisiotoiminnasta Suomessa (Sirkkunen 2004), jota tässä kirjoituksessa esittelen. Raportti perustuu syksyllä 2004 toteutettuun kyselytutkimukseen, johon vastasi yhteensä 31 alan toimijaa. Lisäksi tehtiin muutamia asiantuntija-haastatteluita.

Selvittelen aluksi, minkälaisen kehityskulun paikallistelevisiot ovat kokeneet viime vuosikymmeninä. Sen jälkeen kuvailen, minkälaisia sisältöjä ja toimintatapoja paikallisissa televisiossa oli vuonna 2004. Lopuksi esittelen muutamia kansainvälisiä esimerkkejä sekä pohdin, millaisia eväitä kaikesta esitetystä on siirrettävissä digiaikaan.

Alkuun yhteisantenniverkoilla

Suomessa kaapelitelevisiotoiminnan voidaan sanoa alkaneen 1970-luvun alussa Pohjanmaalla, missä rakennettiin yhteisantenniverkkoja ruotsalaisten televisiolähetysten vastaanottamista varten. Paikallinen televisiotoiminta alkoi samoihin aikoihin eri paikkakunnilla pitkin rannikkoa. Eräänä ensimmäisistä aloitti Pietarsaaren paikallistelevio vuonna 1972 (Myntti 2002).

Ohjelmat olivat pääosin naapurimaan televisiolähetysiksi, mutta paikallista ohjelmatuotantoakin oli varhain. Pietarsaassa innostuttiin uudesta välineestä, jonka avulla voitiin puhua myös paikallisista asioista. Ensimmäisiä omia tuotoksia oli kaupungin liikenneongelmia selvitetty ohjelmasarja. Innokkaiden harrastelijoiden ohjelmatoiminta säilyi vilkkaana alkuvuosien ajan. (Myntti 2002). Samoihin aikoihin syntyi myös muita paikallisia televisioita ruotsinkieliselle Pohjanmaalle.

Ajatus kaapelitelevisiotoiminnasta levisi nopeasti. Vuonna 1973 perustettiin Helsingin Kaapelitelevisio Oy, Tampereen Tietoverkko Oy sekä Suomen Kaapelitelevisioliiitto ry. Helsinkiin ryhdyttiin rakentamaan kaapelitelevisioverkkoa vuonna 1975. Vuonna 1978 aloittaneen HTV:n Viihdekanava oli ensimmäisiä maksu-tv-kanavia Euroopassa.

1980-luku oli kaapelitelevision kasvun aikaa. Satelliittilähetykset aloitettiin Euroopassa vuonna 1982, kun alan kansainvälistä sääntelyä purettiin. Vuosikymmenen lopulla liittymämäärät suomalaisissa kaapeliverkoissa kasvoivat yli 30 prosentin vuosivauhtia. Suosittua sisältöä olivat juuri satelliittivälitteiset musiikki- ja urheilukanavat MTV ja Eurosport.

1980-luvulla myös paikallisuutisia ja muuta ajankohtaista ohjelmaa alettiin tuottaa kaapeliverkkoihin monilla paikkakunnilla. Erityisen vilkasta toiminta oli ruotsinkielisellä Pohjanmaalla (Mangs 1987).

Kansalaisten osallistumista ohjelmatuotantoon visioitiin Yhdysvaltojen paikallistelevioiden mallin mukaisesti jo 1980-luvulla (Gronow 1987). Uuden videotekniikan katsottiin muuttavan tuotantoasetelmia, koska periaatteessa kuka tahansa kykeni tekemään oman televisio-ohjelman pienen harjoittelun jälkeen. Tuolloin yleistyneen videopajatoiminnan tavoitteena oli tarjota tilaisuus oppimiseen mahdollisimman monille.

Kasvu koettiin uhkaksi Ylelle

Suurissa kaupungeissa pyrittiin ammattimaisempaan tuotantoon mainosrahoitukseen uskoen. Monin paikoin alueen valtalehti oli mukana radio- ja televisiohankkeissa. MTV:n musiikkivideoiden ja Eurosportin tarjoaman urheilun vauhdittamana kaapelialan kasvu oli nopeaa ja se koettiin yhä selvemmin yleisradio-toiminnan kilpailijaksi. Alaa haluttiin säännellä. Vuonna 1987 hyväksyttiin laki kaapelilähetystoiminnasta. Laki teki toiminnan luvanvaraiseksi.

Kaapeli- ja satelliittikanavien aiheuttama paine oli taustalla myös Kolmostelevisiion synnyttämisessä. MTV ja Yleisradio perustivat yhdessä Nokia Oy:n kanssa yhteisen yhtiön, Kolmostelevisiion, joka toimi vuodesta 1987 vuoteen 1992. Kolmostelevisio perustettiin kilpailemaan ulkomaisten kaapeli- ja satelliittikanavien kanssa ja tavoitteena oli pitää ne marginaalisina tekijöinä tarjoamalla samankaltaista sisältöä. (Wiio 2003, 117).

Toinenkin tekijä jarrutti alan kasvua. Vuonna 1992 hyväksytyssä asunto-osakeyhtiölaissa oli niin sanottu kaapelitelevisiopykälä, jonka mukaan huoneistojen uudistuksista tuli päättää osakkeenomistajien yksimielisellä päätöksellä. Lain käyttöönoton jälkeen päätökset mutkistuivat taloyhtiöissä ja kaapeliverkkojen leviäminen hidastui.

1990-luvulla alan vuosittainen kasvu jäi noin 3–4 prosenttiin. Kasvun hidastuminen johtui osaltaan kilpailusta, jonka satelliittijärjestelmät sekä vuosikymmenen puolivälissä markkinoille tullut suora satelliittivastaanotto aiheuttivat.

Monet maakunnalliset viestintätalot luopuivat paikallisteleviotoiminnasta 1990-luvulla. Poikkeuksiakin silti on, esimerkiksi TS-Yhtymän Turku TV on edelleen yksi Suomen suurimmista alueellisista televisioista.

Myös alueellisia ja valtakunnallisiksi pyrkiviä kanavia on kaapeliympäristössä ollut. Tällaisia ovat 1990-luvulla Helsingissä toiminut Paikallistelevio (PTV), joka oli parhaimmillaan kaapelijakelussa yli 20 paikkakunnalla. Kokeilevia, nuorelle kaupunkilaisyleisölle tarkoitettuja avauksia olivat myös Moon TV ja Aluetelevio ATV. Molemmat loivat uusia ohjelmatyyppejä ja kouluttivat uusia esiintyjiä. Sekä ATV:n että Moon TV:n toiminta päättyi kuitenkin taloudellisiin ongelmiin muutamana toimintavuoden jälkeen.

Kaapeliteleviotoimintaa säädellyt laki kumottiin vuonna 1999. Uuden lain mukaan kaapeliteleviotoimintaan ei enää tarvita toimilupaa, vaan se on osin vapaata, osin ilmoituksenvaraista elinkeinotoiminnan harjoittamista. Niin sanottu kaapeliteleviopykälä poistui osakeyhtiölaista vuonna 2001.

2000-luvun alussa kaapelitelevioverkkoja on lähes puolessa Suomen kunnista. Yli puolet Suomen kotitalouksista on liitetty kaapeliverkkoon. Kanavavalikoima vaihtelee kaapelioperaattoreittain ja paikkakunnittain. Perustarjontaan kuuluu kotimaisten valtakunnallisten lisäksi viidestä kymmeneen maksutonta televisiokanavaa sekä vaihteleva määrä maksullisia televisiokanavia.

Monien 1980-luvulla aloittaneiden toimijoiden paikallinen ohjelmatarjonta on hiipunut tai hiipumassa kustannuspaineeseen. Ei-kaupallisilla, pääosin ruotsinkielisillä kanavilla puolestaan tarvittaisiin nuoria mukaan keski-ikäistyvään tekijäkaartiin.

Paikallista ohjelmaa yhä 35 paikkakunnalla

Tekemäni selvitys osoitti, että Suomessa oli vähintään 35 alueellista tai paikallista televisiota, jotka tuottivat suhteellisen säännöllisesti omaa ohjelmaa kaapeliin tai ilmateitse jaeltuna vuonna 2004. Satunnaisemmin toimivia pieniä paikallistelevioita on vieläkin enemmän.

Tiedot perustuvat kyselyyn, johon vastasi yhteensä 27 paikallista toimijaa. Kyselyyn vastasi myös neljä kaapelioperaattoria, jotka eivät tuota paikallista ohjelmistoa. Ruotsinkielisten kanavien osalta käytettiin lähteenä vastausten lisäksi myös Förbundet Finlandsvensk Lokal-TV:n kotisivuilleen keräämiä tietoja.

Oheiseen taulukkoon on koottu joitakin tietoja paikallistelevioiden määrästä, niiden lähettämästä viikoittaisesta originaaliohjelmistosta sekä talouksista, joissa paikallisteleviot näkyvät. *On huomattava, että originaaliohjelmien tuntimääriä kuvaavat tiedot perustuvat annettuihin arvioihin ja koko taulukko on ymmärrettävä lähinnä paikallisteleviotoiminnan kokoluokkaa kuvaavaksi.*

Taulukko 1: Paikallistelevioiden lukumäärä, originaaliohjelmiston viikkotuntimäärä sekä paikallisteleviotoiminnan piirissä olevat kaapelitaloudet (Sirkkunen 2004).

Paikallisteleviot	Lukumäärä	Originaaliohj. t/viikko	Talouksia yht.
Kaupalliset	17	n. 50	n. 659 500
Ei-kaupalliset	20	n. 18	n. 98 400
Yhteensä	37	n. 68 tuntia	n. 758 000

Taulukko osoittaa, että yli puolessa Suomen kaapelitelevisiotaloudessa on mahdollisuus nähdä paikallisia ohjelmia, tiedotteita, mainoksia ynnä muuta sisältöä. Toisaalta viikoittaiset ohjelmamäärät ovat aika pieniä. Kaupallisten televisioiden originaaliohjelmista huomattava osa, noin 20 tuntia syntyi Turun ja Tampereen paikallistelevioissa. Ei-kaupallisella puolella vain muutamat televisiot tuottavat omaa ohjelmaa yhtä viikkotuntia enempää.

Paikalliset televisiot Suomessa voidaan jakaa väljästi ottaen kahteen ryhmään. *Kaupallisia televisioita* selvityksen perusteella on 17. Näistä 9 oli alueellisten puhe- linoperaattoreiden omistamia.

2000-luvulla alalle on tullut uusia pienehköjä toimijoita kuten Ganal TV Raamalla, Susiraja TV Joensuussa, K-TV Kokkolassa sekä TVT-ketju Tampereella, Porvoossa ja Lahden alueella.

Kaupallisissa televisioissa tuotanto on suhteellisen säännöllistä ja ammattimaista. Kaupallisten televisioiden ryhmään kuuluvat esittivät keskimäärin noin 2 viikkotuntia originaaliohjelmaa. Suurimmat Turku TV ja TV-Tampere esittivät eniten, noin 10 tuntia viikossa.

Kustannuspaine on synnyttänyt myös ohjelmien vaihtoa. Vaihtoa oli vuonna 2004 käynnissä ainakin Kuopion, Oulun, Turun, Vaasan ja Jyväskylän paikallistelevioiden kesken. Merkkejä syvemmästä ketjuuntumisesta on myös näkyvissä. Esimerkiksi Finnet-ryhmään kuuluvat paikallisteleviot käynnistivät diggari-kanavan, joka on suunnattu erityisesti nuorille. Kanava tarjoaa chatteja, soittoääniä ynnä muita digitaalisia lisäpalveluita sekä valtakunnallisesti leviäviä ohjelmia kuten elokuvatrailereita. Alueellista tai paikallista sisältöä on diggari-kanavalla paikallisen toimijan resurssien mukaan.

TVT-ketjuun kuuluvilla TV-Tampereella, Lahden alueellisena digitelevisiona toimivalla TVT Lahdella sekä TVT Porvoolla oli yhteinen ohjelmatarjonta. TVT-ohjelmistoa on ollut myöhemmin nähtävillä myös joillain muilla alueilla.

Vähemmän kuin 2 viikkotuntia ohjelmaa tuottavia paikallistelevioita on noin 20, joista kyselyyn vastasi kymmenkunta. Näiden toiminta on pääsääntöisesti *ei-kaupallista*, yleisimmin yhdistysmuotoista kansalaistoimintaa. Myös yksi osuuskuntamuotoinen televisio löytyi, Uusikaarlepyyn NY-tv.

Mielenkiintoista on, että ruotsinkielisten paikallistelevioiden toiminta on säilynyt vuosikymmenet vilkkaana rannikon ruotsinkielisillä alueilla. Vuonna 1993 perustettu Förbundet Finlandsvensk Lokal-TV koordinoi paikallistelevioiden toimintaa järjestämällä muun muassa koulutusta, kilpailuja ja tapaamisia televisioiden tekijöille. Järjestöön kuului vuonna 2004 17 aktiivista paikallisteleviota.

Tapahtumia, valtuustoa, hengellisiä ohjelmia

Suosituimpia ohjelmatyyppejä paikallistelevioissa ovat olleet alueen uutiset ja ajankohtaislähetykset. Kokemukset osoittavat kuitenkin, että säännöllinen uutistoiminta sitoo paljon resursseja. Jotkut televisiot ovatkin luopuneet säännöllisistä uutisista juuri niiden vaatiman työmäärän vuoksi.

Muita suosittuja ohjelmatyyppejä ovat olleet paikallisia ihmisiä ja tapahtumia esittelevät makasiiniohjelmat. Monet vastaajat korostivat tuttujen ihmisten näkemistä tärkeänä osana paikallistelevioiden identiteettiä. Eräs vakiintunut ohjelmatyyppi on kunnan tai kaupunginvaltuuston kokoukset, jotka on usein lähetetty suorina lähetyksinä.

Esimerkkejä viihteellisemmistä sisällöistä ovat maakunnallinen BingoLotto, tietokilpailut, luonto-ohjelmat, tapahtumat kuten koulujen juhlat, uudet ylioppilaat, kyläjuhlat, maaherran uudenvuoden vastaanotto (Botnia TV), lastenohjelmat, hengel-

liset ohjelmat ynnä muut. Paikallinen urheilu on erittäin paljon esillä sekä ottelutalentein että urheiluohjelmin. Myös kuluttamiseen, ruokaan ja elämäntapaan liittyviä ohjelmia on ilmestynyt varsinkin 2000-luvulla aloittaneisiin paikallistelevisioniin.

Talous on keskeinen ongelma

Paikallisten televisioyhtiöiden ansaintamalleja ovat ensinnäkin mainostulot. Mainostilaa myydään ohjelmien yhteyteen, ruutukehään, tekstitelevision, joskus jopa nettiin ja painettuun lehteen kuten Susiraja-monimediakonseptissa. Tuloiksi voidaan laskea myös sponsoroidut ohjelmat, vapaaehtoiset katsojamaksut, ohjelmakasettien myynti, kuvauspalveluiden ja tekniikan vuokraus esimerkiksi perhejuhlien tallentamiseen. Joitain ruotsinkielisiä ei-kaupallisia televisioita ovat myös kunnat avustaneet suoraan pienin summoin.

Kaupallisiksi luokitelluissa televisioissa palkallisen henkilökunnan määrä vaihtelee runsaan kymmenen kokopäiväisen työntekijän (Turku TV) ja 1–2 työntekijän välillä. Ei-kaupallisella puolella vain muutamilla suurimmilla televisioilla on kuu-kausipalkkainen, yleisimmin osa-aikainen työntekijä.

Rahoitusmuodoista tärkeimmät olivat mainostulot sekä jossain määrin sponsorointitulot. Muutamat ei-kaupalliset televisiot rahoittavat toimintansa myös vapaaehtoisin katselumaksuin. Esimerkiksi Närpiön När-TV kokoo noin 80 prosenttia 60 000 euron vuosittaisesta liikevaihdostaan katselumaksuista.

Kaupallinen periaatteen toimivan television vuosittainen liikevaihto tulee olla noin 60 000–100 000 euroa, jotta edes yhden päätoimisen työntekijän palkkakustannukset tulisi katettua. Suurimpien joukkoon lukeutuva TV-Tampere ilmoittaa liikevaihdokseen 800 000 euroa. Ei-kaupallisella puolella liikevaihto vaihtelee muutamasta tuhannesta eurosta När-TV:n 60 000 euroon.

Vastauksista ilmenee, että paikallistoimijoista suurin osa on aloittanut jo 1980-luvulla. Kaupalliset televisiot ovat sopeuttaneet toimintaansa tiukkoihin raameihin viimeistään 2000-luvulla. Jonkinlainen uusi vaihe on alkanut Finnet-ryhmän diggarkanavan tulon myötä. Myös muita uusia toimijoita on tulossa. Esimerkiksi TVT-ketju kierrättää osaa ohjelmistaan useilla alueilla.

Tulevaisuus näyttää ristiriitaiselta

Käsitykset alan tulevasta kehityksestä ovat vastausten perusteella ristiriitaisia. Uusien paikallistelevisionien syntyminen digitaalisoinnin myötä uskoi noin puolet vastanneista. Sen sijaan digitalisoinnin myönteisiin vaikutuksiin oman paikallistelevision toiminnassa uskoi vain noin kolmasosa. Digitaalisen viestintäteknologian eli kameroiden, kännyköiden ja tietokoneiden yleistymisen voi merkitä vapaaehtoisvoimin tuotetun ohjelman lisääntymistä yli puolen vastanneista mielestä. Hieman yli puolet uskoo myös digitelevision tulon nopeuttavan paikallisen televisiotoiminnan ketjuuntumista.

Vastausten perusteella digitaalisen television mahdollisuudet eivät näytä paikallistelevisionien näkökulmasta kovinkaan ruusuisilta. Uhkana nähdään muun muassa lisääntyvä kilpailu. Mahdollisuuksia ehkä tuo helpokäyttöisempi viestintäteknologia ja yleisön entistä aktiivisempi osallistuminen sisällöntuotantoon.

Ei-kaupallisella puolella koetaan huolta tekijäpolven vanhenemisestä ja nuorten saamisesta mukaan. Forbundet Finlandsvensk Lokal-tv järjestikin vuonna 2004 yhdessä Svenska Kulturfondenin kanssa kilpailun, jossa pyrittiin saamaan mukaan erityisesti nuoria vapaaehtoisia mukaan paikallisteleviötyöhön.

Tulevaisuutta koskevilla vapaamuotoisilla vastauksilla nousi esiin tärkeimpänä piirteenä toive paikallisen ohjelmiston säilymisestä ohjelmien keskeisenä sisältönä toimintaympäristön muutoksista huolimatta.

Ei-kaupallisuus ja public access

Hedeström (2004, 250) kartoitti ei-kaupallisen television tilannetta yhdessätoista maassa. Ei-kaupallisella tarkoitetaan toimintaa, jonka päämääränä ei ole taloudellisen voiton tuottaminen. Tanskassa, Hollannissa ja Saksassa ei-kaupallisten televisioiden toiminta perustuu olennaisesti valtion jakamaan tukeen. Norjassa tukea saavat sekä kaupalliset että ei-kaupalliset paikallistelevisiot. Seuraavaan taulukkoon on koottu Hedeströmin televisiotoiminnasta esittämät tiedot.

Taulukko 2: Ei-kaupallinen televisiotoiminta 11 maassa, Hedeströmin (2004,250) pohjalta.

Maa	Kaapelijakelu?	Terrestriaalinen?	Mainonta?	Valtiollinen tuki
Tanska	kyllä	kyllä	ei	30 MDkr
Suomi	kyllä	erikoistapauksia	kyllä	projektitukea
Norja	kyllä	kyllä	kyllä	13 MNkr
Ruotsi	kyllä	ei	ei (sponsorointi sallittu)	projektitelvisioille
Australia	ei	kyllä	kyllä	ei
Irlanti	-	-	-	-
Hollanti	kyllä	ei	kyllä	485 000 euroa
Iso-Britannia	kyllä	kyllä	kyllä	ei
Saksa	kyllä	ei	ei	20 Milj. euroa
USA	kyllä	(kyllä)	ei	ei
Itävalta	kyllä	-	sponsr. sallittu	projektitukea

Huomionarvoista on, että mainonta on hyväksytty laajalti myös ei-kaupallisen televisiotoiminnan yhdeksi rahoitusvaihtoehdoksi.

Paikallistelevisiotoiminnassa Ruotsi ja muut Pohjoismaat ovat painottaneet Suomea korostetummin kansalaisten ja asukkaiden sananvapautta ja oikeutta päästä tekemään omia ohjelmiaan paikalliseen televisioon.

Ekskursio 1: Public access Yhdysvalloissa

Public access -periaate muotoiltiin Yhdysvalloissa vuonna 1971 Sloanin komission suosituksessa, jonka mukaan kaapelitelevisioiden tulisi varata yksi kanava yleisön julkiseen käyttöön (public access) niin, että kanavalla periaatteessa kuka tahansa voisi ilmaista mielipiteensä vapaasti ilman erityisiä kustannuksia.¹

Yhdysvalloissa vuonna 1984 tehdyllä lailla määriteltiin tarkemmin public access -periaatteet. PEG-Access-periaate tarkoittaa, että kansalaisten lisäksi myös kouluilla ja paikallishallinnolla tulee olla oikeus päästä televisiojulkisuuteen:

- Public access: kansalaisten pääsy
- Educational access: koulujen ja yliopistojen pääsy
- Governmental access: hallinnon pääsy

Kiinnostavaa on, että yhdysvaltalaisessa lainsäädännössä maaperä rinnastetaan julkisessa kontrollissa olevaan tilaan. PEG-periaate lähtee siitä, että kaapelioperaattoreiden on korvattava kaapeliverkkojen upottaminen kuntien maaperään tarjoamalla kanavatilaa ja opastusta sekä maksamalla toimilupamaksuja kunnille.

Vaikka PEG-kanavien toiminta Yhdysvalloissa pohjautuu yleensä vapaaehtoistyöhön, on lukuisilla kanavilla myös palkattua henkilökuntaa. Pienillä kanavilla on kenties yksi palkattu henkilö, suurimmilla enemmän. Joka tapauksessa vapaaehtoiset tekevät suurimman osan ohjelmista palkatta. Kaapelioperaattoreiden kunnille maksamat lupamaksut ja kuntien ohjelmien tekijöille jakamat avustukset ovat toistaiseksi taanneet PEG-kanaville suhteellisen pysyvän aseman. Tulevaisuudessa on kuitenkin monenlaisia uhkia. Lupamaksutulot voivat jäädä saamatta, jos kaapelioperaattorit rinnastetaankin jatkossa internet-operaattoreihin, joiden ei tarvitse tällaista maksua maksaa. (Hedeström 2004, 244.)

Tällä hetkellä sekä yhdysvaltalaisen PEG-kanavien ohjelmien sisältö että tekijäkunta ovat hyvin monimuotoisia. Ohjelmia tekevät järjestöt, koulut, uskonnolliset ryhmät, kielelliset vähemmistöt, vammaisryhmät, poliitikot ja poliittiset organisaatiot, valtion eri elimet kuten ministeriöt, armeija, pelastusviranomaiset, kulttuuriorganisaatiot ja monet muut tahot. Yhteenlaskettuna PEG-kanavilla tuotetaan yli 20 000 tuntia paikallista ohjelmaa viikossa. PEG-kanavien toiminnalla on Hedeströmin selvityksen mukaan olennaista merkitystä paikalliselle identiteetille ja kansalaiskeskustelulle.

PEG-toiminnan lisäksi Yhdysvalloissa on toinen ei-kaupallinen televisiojärjestelmä. Public Broadcasting Serviceen (PBS) kuuluu tällä hetkellä 347 jäsen televisiota. PBS-televisioiden toiminta on rahoitettu pääosin vuosittaisella valtiollisella tuella, alueellisella sponsoroinnilla ja jäsenmaksuilla. Media-alan liberalisoimisen seurauksena säännöllistä mainontaa on myös PBS-televisioilla.

Ekskursio 2: Paikallistelevisiot Ruotsissa

Paikallista televisio toimintaa on ollut Ruotsissa 1980-luvulta lähtien. Ruotsalaisessa televisiojärjestelmässä on kolme valtakunnallista kanavaa, joista kaksi kuuluu valtiolliselle julkisen palvelun SVT:lle ja yksi TV4:lle, kaupalliselle julkisen palvelun kanavalle. Paikallista tai alueellista televisio toimintaa ei valtakunnan verkoissa ole SVT:n alueellisia, lääninkohtaisia uutislähetys lukuun ottamatta. Ruotsin alueella näkyy lisäksi joukko ruotsinkielisiä satelliittikanavia, jotka toimivat ulkomailta, lähinnä Britteinsaarilta.

Ruotsissa paikalliset televisiot toimivat yksinomaan kaapeliverkoissa. Kaapelitalouksia on Ruotsin 4,1 miljoonasta tv-taloudesta vähän vajaa puolet.

Aktiivisesti kaapeliverkoissa toimivia paikallistelevisioita on Ruotsissa yhteensä 100, joista 9 toimii kaupallisin periaattein. Kaupalliset paikalliset kaapelitelevisiot tavoittavat yhteensä vain 50 000 taloutta.

Ruotsissakin ei-kaupalliset televisiot toimivat useammalla tavalla. Kolmeakymmentä ei-kaupallista televisiota kutsutaan avoimiksi kanaviksi, *öppna kanaler*. Niillä on käytännössä määrääkäs monopoli asema alueellisissa kaapeliverkoissa. Avoimiin kanaviin kuuluu puolestaan jäsenyhdistyksiä, jotka tekevät ohjelmia ja maksavat vuosittaisen korvauksen kanavalle. Esimerkiksi Tukholman avoimeen kanavaan kuuluu 60 ohjelmaa tuottavaa yhdistystä, joista jokainen

maksaa 8 500 kruunua vuodessa vuosimaksua. Esimerkiksi kesäkuussa 2004 *Öppna Kanalen i Stockholm* lähetti 73 tuntia ohjelmaa viikossa.

Hedeströmin kartoituksen mukaan noin 90 prosenttia ruotsalaisten paikallistelevisioiden ohjelma-ajasta koostuu muusta kuin originaalilähetyksistä. Otsikoiduista ohjelmista suurin osa on uusintoja. Monet keskittyvät vain muutamaihin aloihin kuten hengellisiin ohjelmiin, opiskelijatelevisioon tai tiedotustoimintaan.

Televisiot tekevät myös yhteistyötä paikallisten kuntien kanssa. Monet lähettävät kunnanvaltuustojen kokouksia tai toimivat yhteistyössä medialukioiden, korkeakoulujen tai yliopistojen kanssa.

Viime vuosina on innostus uusien ei-kaupallisten kanavien perustamiseen kasvanut Ruotsissa. Osittaisena syynä on aktiivisesti toimiva *Riksförbundet Öppna Kanaler i Sverige*, joka on kyennyt koordinoimaan yhteistyötä ja hankkimaan valtion projektitukea monille televisioille. Liitto on myös kerännyt kokemuksia sekä järjestänyt koulutusta sekä tapaamisia.

Hederström esittää raporttinsa päätteeksi joukon ehdotuksia siitä, miten ei-kaupallista paikallista radiota ja televisiota pitäisi kehittää. Tavoitteena on samalla vahvistaa mahdollisuuksia demokraattiseen keskusteluun monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Hänen mukaansa tarvitaan rakenteellista valtiollista tukea koko ei-kaupalliselle sähköiselle viestinnälle. Perusteluna on, että kansalaisviestintä tulee voida toimia valtiollisesta tai kaupallisesta joukkoviestinnästä ja niiden rajoituksista riippumatta. Tukea jakamaan tulisi Hederströmin mukaan perustaa uusi viestinnän keskusorganisaatio.

Hedeström ehdottaa, että Ruotsin valtion omistamaan terrestriaaliseen digitelevisioon varattaisiin lähetyksia paikallisille avoimille kanaville tai paikallistelevisioille. Myös kaapelioperaattorit veloitettaisiin jakelemaan näitä avoimia kanavia ilmaiseksi. Ei-kaupallisten televisioiden näkyvyysaluetta tulisi myös laajentaa esimerkiksi koko läänin kattaviksi. (Ks. lähemmin Hedeström 2004, 8–10)

Johtopäätöksiä: jääkö alueellisuus kuriositeetiksi?

Digitelevisioon kohdistuu odotuksia niin teknologian, yhteisöllisyyden, liiketoiminnan kuin osallistuvan kansalaisuudenkin suhteen (ks. esim. Kangaspunta 2003). Tätä kirjoitettaessa näyttää kuitenkin siltä, että ainakin vuorovaikutteisuuden kohdistuvissa odotuksissa tullaan pettymään. Seuraavassa muutamia tuoreita kehityskulkuja.

Mhp-laitekanta ei yleisty tarpeeksi nopeasti. Vaikka digisovittimia on myyty viime aikoina kiitettävää tahtia, pulmana on, että myydyt mallit soveltuvat yleensä vain ohjelmien vastaanottoon. Jotta vuorovaikutteisilla palveluilla olisi yleisöä, pitäisi mhp-sovittimien kauppa käydä kuin siimaa, mutta näin ei ole. Myös laitteiden tuotanto takkuu. Esimerkiksi kaapeliverkkoon sopivien, luotettavasti toimivien mhp-sovittimien tuloa kaappoihin on odoteltu jo useana vuonna joulumarkkinoille, toistaiseksi kuitenkin turhaan.

Kysymys paluukanavasta on vielä avoin. Eniten myydyissä mhp-sovittimissa paluukanavana on puhelinmodeemi. Yhteys toimii kyllä, mutta kiusallisen hitaasti esimerkiksi internetin käyttöön tottuneiden mielestä. Niinpä maissa, joissa mhp-teknologia on yleistynyt Suomea nopeammin, monet käyttäjät jättävät modeemipohjaisen paluukanavan jo alusta alkaen kytkemättä. Sujuvat mhp-palvelut tarvitsivat paluukanavakseen laajakaistayhteyden, mutta tällaisia laitteita ei ole vielä tarjolla, eikä selvää mallia, miten yhteydet järjestetään.

Uusia palveluita on syntynyt vähän, samoin uusia kanavia. Yksi uusien toimijoiden liikkeelle pääsyn hidaste on jakelun korkea hinta. ArviD-projektin raportin mukaan (Rissanen ym. 2004) ympärivuorokautinen lähetystoiminta Digitan valtakunnallisessa verkossa maksaa noin miljoona euroa vuodessa. Siis vaikka televisiotuotantoon tarvittavat laitteet ovat halventuneet huomattavasti ja teknisen infrastruktuurin rakentaminen ei ole enää kovin kallista, aloituskustannukset ovat yhä aika korkeat. Alueellinen lähetystoiminta on Digitan hinnoittelussa tosin valtakunnallista halvempaa, mutta se ei silti tunnu ainakaan toistaiseksi vakavasti otettavia hakijoita kiinnostavan.

ArviD-projektin raportissa (emt.) esitellään monia jo pilottivaiheeseen kehitettyjä palveluita, ohjelmaformaatteja sekä kauppapaikkoja, joiden ansaintamahdollisuudet riippuvat mhp-teknologian yleistymisestä. Raportti päättyy syksyllä 2004 vielä optimistisiin johtopäätöksiin. Vuotta myöhemmin tilanne näyttää kuitenkin astetta synkemmältä. Mhp-sovittimien yleistyminen on ollut arvioitua hitaampaa ja epäusko näyttää valtaavan myös jotkut sisällöntuottajat. MTV3 ilmoitti marraskuussa 2005 toimitusjohtajansa suulla, että yhtiö ei enää usko mhp-teknikan yleistymiseen ja aikoo lopettaa siihen perustuvien palveluiden kehittämisen.

Kansalaisosallistuminen digitaalisen television avulla ei ole sekään mikään itsestäänselvyys. Esimerkiksi internetissä toteutetut alueelliset tai paikalliset kansalaisverkkoprojektit ovat osoittaneet, että toimiakseen paikalliset verkkoyhteisöt vaativat resursseja, muun muassa jatkuvaa koulutusta ja muunlaista tukea (esim. Kaivonen 2004). Kansalais- ja asukasaktiivisuus vaatii sekin syntyäkseen paljon organisointia, jota on tehtävä suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti (Hokka ym. 2004). Pelkkä tekninen vuorovaikutuksen mahdollisuus ei ikävä kyllä kovin helposti konkretisoidu vilkkaaksi, päätöksentekoprosesseja seuraavaksi julkiseksi keskusteluksi, jota esimerkiksi ArviD:n kansalaisvaikuttamista koskeneessa selvityksessä ansiokkaasti visioidaan.

Miten käy alueellisen televisiotoiminnan? Jos kerran kaupallisella puolella usko on ainakin hetkellisesti mennyt, olisiko public access -periaatteen mukaisella kansalaistelevisiolla toteutumisen mahdollisuuksia Suomessa? Tulisiko Suomeenkin luoda valtakunnallinen, paikallistelevision toiminnallisesti tai taloudellisesti tukeva verkosto? Pitäisikö jakaa julkista tukea niin kuin esimerkiksi Tanskassa, Hollannissa ja Saksassa?

Entä toimisivatko julkisen ja kaupallisen rahoituksen yhdistelmät? Sisältöjä voisivat tuottaa alan yritysten lisäksi myös paikalliset viranomaiset, koulut, järjestöt, yritykset ja asukkaat? Yhtenä sisällöntuottajaryhmänä voisivat olla vapaaehtoiset kansalaisraportterit Japanissa tehtyjen kokeilujen malliin (vrt. Valaskivi 2004).

Joka tapauksessa esitelty selvitys osoittaa, että paikallistelevision toiminnalla on oma historiansa ja yleisönsä Suomessa. Erityisesti ruotsinkielisten lähitelevision tarina osoittaa, että pienilläkin paikkakunnilla voidaan vapaaehtoisvoimin tehdä kiinnostavaa ja tärkeäksi koettua televisiota (ks. esim. Widjeskog 2002).

Ylipäätään näinkin monen paikallistelevision toimiminen eri puolilla Suomea osoittaa, että alueellisuudelle sinänsä on tilausta ja yleisöä kiinnostavia ohjelmatyyppejä löytyy. Esimerkiksi valtuustojen kokousten televisioinnilla voi nähdä periaatteellista merkitystä, vaikka itse lähetysten katsojaluvut eivät huimaavia olisikaan.

Olisikin melkoinen vahinko, jos alueellinen ohjelmisto jauhautuisi olemattomiin taloudellisten pakkojen puristuksessa. Alueellisen tai paikallisen televisiotoiminnan kehittämistä onkin tulossa yksi 2000-luvun viestintäpolitiikan visaisimmista kysymyksistä.

Viite

- 1 Public Access: The availability of television or radio broadcast facilities, as provided by law, for use by the public for presentation of programs, as those of community interest. (American heritage dictionary)

Kirjallisuus

- Gronow, Pekka (toim.) (1987)
Sähköinen viestintä ja paikallinen kulttuuri. Valtion taidehallinnon julkaisuja nro 31. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Hederström, Christer (2004)
Öppna radion och televisionen. Kartläggning och analys av icke kommersiell lokal radio och tv. Kulturdepartmentet. Pdf-julkaisu: <http://www.ideosphere.se/public/>
- Hokka, Jenni & Markus Laine & Pauliina Lehtonen & Arto Minkkinen (2004)
Mansetori kansalaistoiminnan virittäjänä. Teoksessa Sirkkunen, Esa & Kotilainen, Sirkku (toim.) Toimijaksi tietoverkoissa. Sarja B44/2004, Journalismin tutkimusyksikkö, tiedotusopin laitos, Tampereen yliopisto.
- Kaivonen, Virpi (2004)
Mansetorilla asukkaat julkaisevat verkossa. Teoksessa Sirkkunen, Esa & Kotilainen, Sirkku (toim.) Toimijaksi tietoverkoissa. Sarja B44/2004, Journalismin tutkimusyksikkö, tiedotusopin laitos, Tampereen yliopisto.
- Kangaspunta, Seppo (2003)
Terveyskanavan tarina. Analyysi digi-tv:n ensimmäisestä vaiheesta. Tampere: Tampere University Press.
- Mangs, Ulla (1987)
Pohjanmaan paikallistelevio. Teoksessa Gronow, Pekka (toim.) (1987) Sähköinen viestintä ja paikallinen kulttuuri. Valtion taidehallinnon julkaisuja nro 31. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Myntti, Kenneth (2002)
Jakobstadsbo först med lokal-tv. Vasabladet 21.11.2002.
- Rissanen, Tommi & Timo Argillander & Anne-Mari Järvelin & Seppo Kalli & Marko Seppä & Timo Tuovinen (2004)
Digitaalisen television ansaintalogiikat. Helsinki. ArviD-julkaisuja 03/2004.
- Sirkkunen, Esa (2004)
Selvitys paikallisesta televisiotoiminnasta Suomessa. Tampere: Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto. Pdf-julkaisu: <http://www.vtt.fi/tte/proj/lahitv/docs/lahitvraporttfin-1.pdf>
- Tarkka, Minna & Kari Hintikka & Oili Salminen (2005)
Digi-tv kansalaisvaikuttamisen kanavana. Esiselvitys. ArviD-julkaisuja 05/2005. Liikenne – ja viestintäministeriö.
- Valaskivi, Jaakko (2004)
"Community television" Japanissa. LähiTV-projektin raportti. Tampere: Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto. <http://www.vtt.fi/tte/proj/lahitv/docs/japanfin.pdf>
- Widjeskog, Jan-Erik (2002)
Närsamhället i tv-rutan. När-TV 20 år. Oy Botnia Offset Ab.
- Wiio, Juhani (2003)
Televisio. Teoksessa Nordenstreng, Kaarle & Wiio, Osmo A. (toim.) Suomen mediamaisema. Vantaa: WSOY.